AUT, XLI, 2003, p. 97-106

NUME DE FAMILIE ROMÂNEŞTI ŞI FRANCEZE PROVENITE DIN PORECLE

de
Maria Magdalena ILINA

În clasificarea celor mai răspândite nume de familie româneşti şi franceze care au evoluat din supranume provenite din porecle, un loc important îl ocupă acele structuri onomastice care pun în evidență anumite particularități fizice şi psiho-morale.

Din prima categorie fac parte nume de familie ce vizează, la origine, aspectul fizic, trăsăturile feței, unele defecte ale văzului, auzului sau vorbirii, defecte ale membrelor, ale corpului sau defecte de mers. Altele evocă pur şi simplu starea sănătății.

Ele s-au impus în sistemul oficial de denominație personală, atât în forme simple cât şi ca derivate. Dintre cele simple, ar fi de amintit: *Albu, Bălan*, *Brunu* (cu varianta *Bruna), Chelu, Crețu, Dolofan, Galeş, Gâlcă, Galbenu, Grosu, Lungu, Micu, Negru, Ologu, Roşu, Spânu, Surdu, Suru, Ştirbu, Şchiopu, Strâmbu, Urâtu* etc.

Formele derivate sunt foarte variate, de la cele realizate cu sufixe simple (*Bărbosu, Lungulescu, Mititelu, Subțirelu*), până la numele în care se recunosc diverse sufixe compuse cum ar fi, de pildă, *Albeaiu* (< *alb*+sufixul compus *–ea* + *–iu*) sau Albinaş (<*alb*+ *–in* + *–aş*). De altfel, numele de familie *Albu*, plasat de Gh. Bolocan[1] pe poziția 78, din grupa a III-a de frecvență, cu 25041 de apariții pe țară, stă la baza unui număr mare de antroponime care s-au fixat, de asemenea, ca nume de familie. Este vorba, pe de o parte, despre nume ca *Albuleanu, Albulescu* sau *Albulețu*. Pe de altă parte, radicalul „alb", care trimite la ideea de „blond, bălai", mai poate fi regăsit şi în nume ca: *Albaş(u), Albea, Albeci, Albei(u), Albeț* (< *albeț*, *albicios*), *Albeu, Albic, Albici, Albineț, Albiş(i), Alboaica, Alboaie, Alboi(u)* sau *Alboiță.*

Apelativele care desemnează părți ale corpului omenesc au putut fi, la rândul lor, atribuite ca porecle, iar în prezent s-au consacrat ca nume de familie în forme simple, derivate, compuse sau în structuri dialectale: *Bucă (< bucă* "*obraz*"*) Buză*, *Buzatu, Chicioroagă* (variantă regională a lui *piciorong* - pl. *picioroange* „picior lung", atribuit în glumă ca poreclă unui

[1] Gh. Bolocan, *Dicționarul numelor de familie din România*, în „Studii şi cercetări de onomastică", 1996, nr. 2, p. 11.

BDD-A6335 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)

individ cu picioare foarte lungi[2]), *Genete* (< *geană* + sufixul *–ete*), *Genoiu, Genuche* (< *genuche*, variantă a lui *genunchi*), *Ochea* (< *ochi* + sufixul *–ea*), cu varianta *Ochia, Ochialbi, Ochenatu* (< *ochenat* „cu ochi mari"), *Ochiu, Ochici, Ochicioiu, Ocişor* (< *ochişor*, diminutiv de la *ochi*, dar poate fi şi numele a două plante erbacee[3], *Picioruş, Pielea* etc.

Alte nume de familie actuale au evoluat din porecle – nume de boli, devenite supranume: *Cârcel* (**<** *cârcel, crampă***)**, *Cârcei(u)* (**<** *cârcei*, variantă a lui *cârcel*), *Gălbează*(**<** *gălbează*, "boală de ficat la oi; plantă ierboasă de culoare verde"), *Negel*, diminutiv de la *neg*, **"**excrescență a pielii", *Sugiu* (**<** *sugiu* **„**panariţiu, furuncul la degete") etc.

Dintre numele care indică defecte ale membrelor sau ale corpului, ar fi de amintit: *Câşu* (**<** *câş* „beteag de degete, beteag de mână"), *Crăcănici* (**<** *crăcan*, derivat cu sufixul *–ici*) – are sensul de „crăcănat, cu picioarele strâmbe", ca şi *Crăcănea*, format de la acelaşi apelativ cu sufixul *–ea*.

Referitor la frecvența numelor de familie româneşti care desemnează particularități fizice, în clasificarea realizată de Gh. Bolocan[4] figurează opt nume de familie, având frecvența cuprinsă între 48981 de apariții pe țară (*Nagy*) şi 23017 (*Pârvu*, despre oameni, „scund"). Toate aceste nume au fost incluse în grupa a III-a de frecvență.

După cum se observă, primul nume de familie de acest tip este *Nagy*, de origine maghiară, care are sensul "mare". De fapt, el ocupă chiar poziția întâi din grupa de frecvență menționată, în care au fost inserate 109 nume de origini diverse, a căror frecvență pe țară depăşeşte coeficientul 20000. Printre acestea se regăseşte şi numele de familie *Kiss* **„**mic", tot de origine maghiară, cu o frecvență de 35732 de apariții pe țară.

Iorgu Iordan[5] consideră că numele de familie românesc *Celmic* reprezintă traducerea ung. *Kis.* Astfel, numele actual *Micu* poate fi explicat din adjectivul „mic" sau poate reprezenta transpunerea românească a unor nume străine, precum ung. *Kis*, germ.(săs.) *Klein* etc. Celelalte nume care apar în lista amintită sunt, în ordinea frecvenței: *Bălan* (44960), *Lungu* (41610), *Roşu* (35773), *Creţu* (32918) şi *Albu* (25041).

În antroponimia franceză există, de asemenea, o serie importantă de nume de familie care se raportează la particularitățile anatomice ale corpului uman. Cele mai răspândite, ca *Legrand*, *Lelong*, *Lepetit (Petit), Legros (Gros), Legras* etc., nu mai necesită să fie traduse. Unele dintre acestea au servit ca bază pentru formarea unor hipocoristice care s-au oficializat, în egală măsură, ca nume de familie. Este cazul structurilor de

---

[2] Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie româneşti (DNFR)*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983, p.114.
[3] Idem, p. 339
[4] Gh. Bolocan, *op. cit*., p.10-11.
[5] Iorgu Iordan, *op. cit*., p. 109.

BDD-A6335 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)

tipul *Petitot*, scurtat la *Titot* sau *Pichon*, cu derivatul diminutival *Pichonneau*, toate de la *Petit*.

Alte nume, cum ar fi *Lecourt*, cu variantele *Courteaux* şi *Courtin*, *Lemaigre* „slabu" şi *Maigret, Lebas* „om cu picioare scurte" şi *Basset* (*Basseux, Bassez*), *Lerond*, cu varianta occitană *Redon* „rond" („rotund"), de la care s-au format diminutivele *Redondin*, *Redondet* şi, mai frecvent, *Redonet* (*Redonnet*) privesc aspectul general al individului.

Culoarea părului şi a tenului a jucat un rol important în crearea unui număr însemnat de supranume devenite nume de familie, precum: *Brun* (*Lebrun*) sau hipocoristicele *Brunet, Brunot* (mai ales în est), *Brunet, Bruneau*, mai rar *Brunon* şi derivatele lor *Bruneteau* (specific regiunilor vestice) şi *Bruneton*.

Numele de familie *Noir* şi *Lenoir* sunt, de asemenea, bine reprezentate în cadrul sistemului antroponimic francez, alături de câteva diminutive: *Néret*, *Nérot* (forme vechi), refăcute în *Noiret* şi *Noirot*. Dintre structurile meridionale, *Nègre* este singura care se regăseşte în formă simplă. Ca derivate de la acest nume s-au impus *Négrier* şi, mai rar, *Negrel* sau *Negron*. Deşi puţin răspândit, numele de familie *Lenègre* poate fi întâlnit în Masivul Central. Din seria opusă de nume fac parte: *Blond, Leblond*, hipocoristicele *Blondel, Blondeau* (foarte frecvente), *Blondet, Blondin* şi câteva *Blondeleau*.

Numele de familie *Fauve* (< *fauve* „roşcat, arămiu") se întâlneşte rareori izolat, dar este frecvent în derivate ca: *Fauvel, Fauveau, Fauvet* sau *Fauvin*.

Supranumele *Sor, Saur* care trimit la ideea de „brun roşcat" s-au oficializat ca nume de familie, alături de derivatele *Soreau, Sauret, Saurin, Sorel* (în Normandia, acesta poate fi şi toponim), *Soron* şi *Sorat*. Varianta actuală *Lesort* este rară. Unul dintre cele mai frecvente nume de familie din Franţa este *Roux* / *Leroux* (< *roux* „roşcat"). La fel de răspândite sunt şi hipocoristicele *Roussel*, *Rousseau* (cu derivatele *Rousselot, Rousselet*), *Rosset* sau *Roussey*. În schimb, numele *Roussin, Roussot* şi *Rousson* sunt mai puţin frecvente. De asemenea, structurile antroponimice *Rouge* şi *Lerouge* sunt mai rare, dar au servit ca bază de derivare pentru o serie de nume de familie actuale, precum: *Rouget, Rougeon* (*Roujon*), *Rougeot*. Numele de familie *Bleu, Lebleu*, cu varianta occitană *Blau* evocă un ten palid, livid. Patronimele *Vert* şi *Levert*, dimpotrivă, se referă la vigoarea, tinereţea şi vivacitatea unei persoane. Numele respective ar putea însă proveni şi dintr-un toponim sau de la un nume de sfânt[6]

[6] A. Dauzat, *Les noms de famille de France*, 3ème édition, Paris, Librairie Guénégaud, 1977, p. 187.

BDD-A6335 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)

O altă particularitate fizică importantă, calviția, a reprezentat din totdeauna o veritabilă sursă pentru crearea unor porecle. Dacă numele simplu *Chauve* ("*Chelu*") este foarte rar, nu acelaşi lucru se poate spune despre derivatele sale care se regăsesc mult mai frecvent ca nume de familie. Este vorba despre structuri ca *Chauvel* (derivat, la rândul său, cu sufixul *–on, Chauvelon*), *Chauveau*, *Chauvet* şi *Chauvin* (acesta din urmă stă la baza unui alt derivat antroponimic, *Chauvineau*). Există apoi o serie de variante regionale care s-au impus, în egală măsură, în sistemul oficial de denominație personală. Aşa sunt *Charvet* şi *Charvin*, specifice regiunii Dauphiné*, Chalvet* şi *Chalvin* din Masivul Central, *Calvet* şi *Calvin*, regăsite în sud, ca şi forma normandă şi picardă, *Cauvin*. Numele de familie *Chauvière*, frecvent îndeosebi în vest, pare să reprezinte un toponim cu sensul de „loc lipsit de vegetație". De la un sinonim popular înregistrat în secolul al XIV-lea în *Documentele dijoneze* s-a format numele de familie actual *Pelé (Pellé)*, cu varianta occitană *Pelat.*

În sistemul antroponimic francez s-au fixat, de asemenea, ca nume de familie, o serie de matronime care indică aspectul fizic, cum ar fi, de pildă, *Brune*, cu variantele regionale *Labrune, Alabrune* şi *Brunhes; Blonde* (nume rar); *Rousse*, dar mai ales, *Larousse* („roşcata"); *Lanoire* (puțin răspândit); *Grisard, Grisel, Grison* etc.

Numele părților corpului omenesc nu se regăsesc, în principiu, ca supranume în forme simple. Cu excepția celor câteva *Teste – Tête* („cap"), *Pied – Pié* („picior"), *Nase* („nez" – „nas", în sud) a căror interpretare se dovedeşte a fi destul de delicată, majoritatea acestor nume se întâlnesc adesea în structuri derivate sau compuse. Dintre formele derivate, menționăm: *Testard*, *Têtard*, *Testu*, *Têtu*, *Tétau*, *Tétaud*, toate de la *tête* „cap" (derivatul meridional *Capet* are sensul de „cap mic"); *Jambu, Chambet* („petite jambe"), cu derivatele regionale *Gambet, Cambet* şi *Camet*.

Numele de familie *Pautard*, înregistrat la Toulouse, este inclus în aceeaşi categorie, întrucât apelativul *pauta* înseamnă „labă" sau „picior". De la *épaule* „umăr" s-a format numele de familie *Epaulard,* de la *dent* „dinte", *Dentu* şi *Ledentu*, de la *nez, Nézard*, iar de la oreille „ureche", *Oreillard*, mai răspândit în variantele articulate *Loreillard* şi *Lorillard*.

După cum se poate observa, majoritatea acestor supranume erau atribuite în funcție de anumite particularități anatomice ale indivizilor. Tot astfel, numele *Bouchu* şi varianta grafică *Bouchut* se raportează la aspectul gurii, iar *Camus* (*Lecamus*) „cârn(u)", un supranume frecvent întâlnit, precum şi hipocoristicele sale: *Camuset (Camuzet)* şi *Camusat (Camuzat*), vizează un defect al nasului. Numele de familie din această categorie indică adesea defecte ale văzului, auzului sau vorbirii, cum ar fi de pildă: *Borgne (Leborgne*) „chior(u)" care a dezvoltat o serie întreagă de

BDD-A6335 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)

hipocoristice: *Borgnet, Borgnot, Borgnol, Borgniol,* destul de răspândite pe teritoriul actual al Franței. În limba franceză veche, acelaşi termen se folosea şi cu sensul de „ceacâr", „saşiu" (fr. *louche*), ceea ce explică numărul redus de nume ca *Louche, Loucheur, Louchard, Louchon* etc.

Numele de familie *Sourd* şi *Lesourd* „surd(u)" se regăsesc şi în forme derivate de tipul *Sourdat, Sourdet, Sourdel* sau în structura regresivă *Sordet*. În schimb, numele *Muet* şi *Lemuet* „mut(u)" sunt destul de rare. Referitor la supranumele *Bègue* şi *Lebègue*, acestea au fost atribuite unor persoane care vorbeau bâlbâit. Cu acelaşi sens s-a folosit şi *Bret*, provenit din etnonimul *breton*, întrucât bretonii erau recunoscuți pentru faptul că se bâlbâiau atunci când vorbeau o altă limbă.

Diferite malformații, infirmități au constituit alte puncte de reper în atribuirea unor porecle, precum: *Bossu, -ut* „cocoşat", de la care s-au format hipocoristicele *Bossuet* şi *Bossuat*, devenite nume de familie; *Cagneux* „cu picioarele strâmbe", cu variantele *Cagnard* şi *Cagnat*; *Boiteux, Boitard* (< *boiteux* „şchiop"), la care se adaugă variantele meridionale *Ranc, Ranquet* (acesta din urmă poate fi interpretat şi ca toponim) sau formele sugestive *Clopart, Clopin, Clopinet*, ce datează din secolele XIV-XV.

Numele de familie *Dubuc,* precum şi variantele sale *Dubut, Dubu* sau *Dubus* se explică din provensalul *buc* căruia i se ataşează două sensuri: de „trunchi"şi, respectiv, „ciung", acesta din urmă servind la interpretarea patronimului. În sfârşit, nu trebuie uitate nici acele nume de familie provenite din porecle atribuite unor persoane urâte sau considerate ca atare. Astfel, dacă *Laid* este un nume rar, *Vilain (Levilain)* şi variantele *Villain (Levillain)*, folosite cu acelaşi sens, sunt numeroase. Pe lângă acestea, ar mai fi de amintit numele *Lehideux*, care are la bază vechiul francez *hideur* „spaimă", „oroare".

Pe de altă parte, trăsăturile psiho-comportamentale ale indivizilor au atras din totdeauna sancțiunea comunității. Multe porecle rezultate din cuvinte comune prin comparație, metaforă, metonimie, au în vedere caracteristici morale şi psihice ale persoanelor vizate. Dintre acestea, cele care au devenit nume de familie, ar putea fi împărțite în două categorii. Există, de pildă, unele structuri antroponimice ca *Rău* (cu derivatele: *Răulea, Răulescu, Răuț*), *Leneş , Leneşu, Limbutu* etc., care se explică de la sine. Altele necesită o interpretare care urmăreşte diferitele valori semantice ale termenilor atribuiți ca porecle. Este cazul numelor de familie actuale *Râmpoacă* derivat de la adjectivul *râmpeş*, cu sensul de „bleg", „leneş", „prost", *Motroc*, în care se recunoaşte calificativul *motroc*, „prost", „nătâng", *Motronea*, derivat de la *motron* care are aproximativ aceeaşi semnificație. Tot astfel, numele de familie *Năstruț*, provenit din

BDD-A6335 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)

adjectivul *năstruț*, variantă a lui *nătruț*, are două sensuri diferite, respectiv, „nătărău” şi „neputincios”.

Adjectivul *lud* poate fi, de asemenea, folosit cu mai multe sensuri (1. „simplu, naiv”, 2. „prost”), fapt care explică apariția supranumelui *Ludu* şi consacrarea sa ca nume de familie. În ceea ce priveşte patronimul *Lunaticu*, acesta a putut fi atribuit, la origine, atât ca poreclă, cu sensul de „somnambul” sau, mai rar, cu cel de „sperios”, „fricos”, cât şi ca supranume prin care se identifică un individ „născut în aceeaşi lună cu altul”. Numele de familie *Şuiu*, raportat la adjectivul *şui* vizează fie o deficiență psiho-comportamentală „smintit, țicnit”, fie o particularitate fizică „zvelt, subțire”, sau un defect al corpului „strâmb, diform”. Când una (sau mai multe) dintre aceste semnificații este percepută ca particularitate distinctă prin care o persoană poate fi caracterizată, această particularitate este susceptibilă de a fi receptată ca mesaj şi codificată printr-un cuvânt atribuit drept poreclă[7].

Alte nume de familie prezintă dificultăți de interpretare, întrucât termenii din care provin sunt explicați în mod diferit de către specialişti. De pildă, numele *Budulan*, care s-a transmis până astăzi ca nume de familie, provine din adjectivul omonim, regăsit cu sensul de „nătărău” la Şt. Paşca[8], iar la Iorgu Iordan[9] cu cel de „bocciu”. De fapt, în DLRM[10], termenul *bocciu* este înregistrat cu două sensuri, care corespund celor două valori gramaticale pe care le poate realiza. Astfel, ca adjectiv, se raportează la oameni şi înseamnă „urât”, „care are trăsături grosolane”. Substantivizat, se foloseşte figurat cu sensul de „bădăran”, „om prost”, „nerod”.

În anumite situații, mai multe cuvinte din aceeaşi familie au devenit porecle care s-au transmis ulterior ca nume de familie. Este cazul numelui *Coțcaru*, explicat din *coțcar* „pungaş”, „şarlatan” şi al corespondentului său substantival *Coțca* „şmecherie”, „şarlatanie”. După cum se observă, unele caracteristici psiho-comportamentele au putut fi „sugerate” şi sancționate chiar prin intermediul apelativelor corespunzătoare, folosite în sens propriu sau figurat. Astfel, numele de familie *Câra* se revendică de la substantivul *cârâ* „cicăleală, clevetire”, iar porecla *Vijelie*, cu sensul figurat „furie”[11], care stă la baza numelui de familie actual, a putut foarte bine să caracterizeze un temperament coleric. Sinonime cu *Vijelie* într-o bună măsură, dar concentrând, totodată, un plus de expresivitate, asigurat de

[7] T. Oancă, *Onomastică şi dialectologie*, Craiova, Fundația „Scrisul românesc”, 1999, p. 28.
[8] Şt. Paşca, *Nume de persoane şi nume de animale în Țara Oltului*, Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, 1936, p. 99.
[9] Iorgu, Iordan, *op. cit*., p. 84.
[10] xxx, *Dicționarul limbii române moderne (DLMR)*, Bucureşti , Editura Academiei, 1958, p. 85.
[11] Idem, p. 930.

BDD-A6335 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)

conotaţiile semantice ale numelor comune din care provin, sunt şi poreclele *Viscol* sau *Năvală* devenite nume de familie. De la acesta din urmă s-a format şi derivatul *Năvălici* care s-a impus, de asemenea, în sistemul oficial de denominaţie personală.

Alte nume de familie de acest tip trebuie puse în relaţie cu un radical verbal, aşa cum sunt *Bulmoagă*, ce aparţine, după cât se pare, familiei lui *(a) bolmoji*, variantă a lui *(a) bălmăji* „a amesteca lucrurile", „a încurca, a zăpăci (pe oameni)" sau *Bornea*, în care se recunoaşte verbul *a bornăi* „a bâzâi", „a plânge" (după copii) sau „a răcni din piept".

O valoare importantă au şi numele străine care exprimă particularităţi psihice sau morale şi care se regăsesc în sistemul antroponimic românesc. Este vorba despre nume ca *Necheş*, provenit din tc. *nekes* „avar", *Şerfezi*, apropiat de tc. *şerefsiz* ce are două sensuri: 1). „infam , ruşinos" şi 2). „necinstit" sau *Tercheş* care are la bază adjectivul ung. *terhes* „obositor", „plicticos".

Din aceeaşi categorie fac parte şi poreclele-nume de păsări şi animale care s-au transmis ca nume de familie în forme simple sau derivate. Indivizii care primeau astfel de porecle erau comparaţi cu animalele în virtutea unor trăsături caracteristice comune: erau lacomi sau cruzi ca lupul, greoi în mişcări ca ursul, şireţi ca vulpea etc. Aceste nume înregistrează adesea o frecvenţă mare pe teritoriul României, putând fi regăsite în structuri dintre cele mai variate. Astfel, dacă ar fi să ne raportăm numai la cele din Oltenia, cu frecvenţa peste o sută[12], am putea menţiona, în ordine alfabetică, următoarele nume: *Ariciu, Barză, Berbece, Bou, Brotac, Căţea, Calu, Capră, Cioară, Cocoş, Cucu, Curcă, Epure, Găină, Greere, Pisoi, Pupăză, Purcea, Purcel, Purece, Raţă, Ţiclete, Vulpe*. La acestea se adaugă un număr însemnat de derivate ca *Brotăcel, Gaieş, Hulpoi, Hulpuş, Hulubei* (< *hulub* „porumbel" + sufixul *–el*), *Hultureanu* (< *hultur*, variantă regională a lui *vultur*)*, Vulpescu, Vrăbiescu* etc. Cele mai frecvente nume de familie româneşti care provin de la nume de animale şi păsări sunt *Lupu, Păun* şi *Ursu*, fără a lăsa la o parte numele de origine maghiară *Farcaş* ce continuă ung. *farkaş* „lup". Incluse în grupa a III-a de frecvenţă, cu peste 20.000 de apariţii pe ţară, numele de familie în discuţie par să fi evoluat mai degrabă din nume personale decât din porecle.

În antroponimia franceză, numele de familie care la origine sunt porecle ce vizează aspecte ale vieţii psihice, morale sau de comportament, constituie o categorie aparte de forme simple, derivate sau compuse. Dintre acestea, *Mauvais* este destul de rar, în timp ce *Vilain* poate fi regăsit pe o

[12] T. Oancă, *Probleme controversate în cercetarea onomastică românească*, Craiova, Editura „Scrisul românesc", 1996, p.15.

BDD-A6335 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)

arie mai întinsă, întrucât s-a raportat atât la ideea de urâțenie morală, cât şi fizică. Tot astfel, supranumele *Testu (Têtu)*, atribuit inițial unor indivizi ce aveau „capul mare”, a ajuns mai apoi să fie întrebuințat în sens figurat, putând fi aplicat unor oameni încăpățânați. Orgoliosul era numit *Boband, -ant* care, în franceza veche, însemna „lux, orgoliu”. Omul mândru mai poate fi poreclit şi *Creste* (sau *Cretté*) printr-o metaforă care implică analogia cu creasta cocoşului. Unei persoane căreia îi plăcea să facă zgomot i se atribuiau porecle de genul *Bruyant* (< *bruyant* „zgomotos”, „gălăgios”) în sud, sau *Cridan, Cridaire*, devenite prin metonimie, *Frapier* (=*bruit, tapage* „zgomot, gălăgie”).

Supranumele *Fol,* cu varianta *Lefol* provine din forma veche a adjectivului *fou* „nebun”. Acestea s-au impus ca nume de familie, alături de diminitivul *Follet* şi de hipocoristicele *Follot* şi *Follin*. Cu o valoare puțin atenuată funcționa şi porecla *Lesimple*, devenită, în egală măsură, nume de familie. Supranumele *Lesot* şi sinonimele mai vechi *Bédier* şi *Lenice* se foloseau cu sensul de „prost”. Adjectivul *soul* era echivalent cu *rassasié* „sătul” (< lat. *satullus*). Sensul său actual datează din evul mediu şi corespunde adjectivului *ivre* „beat”. Moştenit ca patronim, *Soul* poate fi întâlnit destul de rar, în timp ce *Sadoul*, varianta sa meridională, este mult mai frecventă. Din aceeaşi categorie fac parte şi numele regionale *Maloit* şi *Malouet* care înseamnă *maudit* „blestemat”, precum şi *Vognier*, cu varianta *Voignier* (Franche Compté), aplicat inițial unor indivizi leneşi.

În antroponimia franceză actuală, ca şi în cea românească, există o categorie largă de nume de familie care provin de la nume de păsări şi animale. Atribuite mai întâi ca porecle, ele marcau în majoritatea cazurilor un defect de natură psiho-comportamentală. Dintre acestea, cele mai răspândite se dovedesc a fi: *Leboeuf* (cu varianta sudică *Biou*, la care se adaugă diminutivele *Bouvet, Bouvot* şi *Bouverot*), *Lechat*, *Lachèvre* (< *chèvre* „capră”), *Lerat* (< *rat* „sobolan”), *Bélin* (numele berbecului din *Le Roman de Renart*), *Mouton* (< *mouton* „oaie”), *Renard* (< *renard* „vulpe”), *Cheval* (< *cheval* „cal”), *Cabrol* (< *chevreuil* „căprioară”, în sud), *Connil* (< occ. *conilh* „iepure”) etc. Uneori, numele de animale nu prea mai pot fi recunoscute în antroponimele actuale: de pildă, numele de familie *Liron* şi *Lérot* sunt forme diminutive de la *Loir/Leloir* (< *loir* „pârş - mare”, „pârş - comun”). Şi invers, se întâmplă ca numele de familie să nu provină în mod real de la nume de animale, deşi, din punct de vedere formal, această explicație pare a fi cea mai pertinentă. Astfel, *Loup* este un nume de sfânt care a putut să se contamineze cu *loup*, fapt ce explică apariția numelui *Leloup*. În acelaşi sens, s-a observat că de la anumite nume s-au format mai multe hipocoristice în care nu se poate detecta în mod spontan un zoonim sau altul. Aşa sunt, de exemplu, *Goupillon* şi *Guerpillon*, hipocoristice de la *Goupy (Goupil)* care reprezintă vechiul

BDD-A6335 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)

francez *goupil* „vulpe”, răspândit şi în variantele dialectale *Vorpil* sau *Verpy*. Numele generice de tipul *Loiseau/Anssel* din sud, au devenit, de asemenea, nume de familie. Nu se poate însă preciza cu certitudine natura corelațiilor făcute de cei care au atribuit astfel de supranume: este vorba despre o comparație de ordin fizic (*pasărea* trimite la ideea de „uşor, grațios”), sau despre o metaforă cu valoare morală (*tête de linotte* = „zăpăcit”).

Problemele legate de semnificația acestor nume apar destul de frecvent, întrucât nu se ştie cum au luat naştere în fiecare caz, de cele mai multe ori făcându-se doar presupuneri. Astfel, este probabil ca numele de familie francez *Bédane* (< *bec d'ane de canard* „cioc de rățoi”, confundat mai apoi cu *bec d'âne* „daltă crucişă”) să fie un supranume de meserie ce se raportează la *bédane*, ca “unealtă de tâmplărie sau recipient”[13].

O analiză interesantă a numelor de animale care au pătruns în antroponimia bretonă îi aparține lui F. Gourvil[14]. Acesta a ajuns la concluzia că dintre cele 189 de nume înregistrate în regiunea respectivă (incluzând toate variantele grafice şi fonetice), raportate la 84 de specii diferite, 28 sunt nume de patrupede, 36 sunt nume de păsări, 15 de peşti, iar 5 de alte specii.

Animalele şi ființele fantastice au constituit, de asemenea, un punct de reper pentru realizarea unor corelații de efect în plan antroponimic. Deşi rare, numele de familie *Dragon* (< *dragon* „şarpe fabulos”) şi *Luton* (< *luton* „spiriduş”), simbol al agilității în mişcare, dar şi al nestabilității şi al neseriozității, figurează printre patronimele care s-au transmis până astăzi ca distinctive familiale.

Toate aceste porecle s-au impus de-a lungul veacurilor ca nume de familie, menținându-se astfel în inventarele antroponimice ale celor două limbi, întrucât au fost concepute şi impregnate în memoria colectivă ca semne de individualizare cu puternice rezonanțe evocatoare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Baylon, Ch., Fabre, P., *Les noms de lieux et de personnes*, Paris, Ed. Fernand Nathan, 1982.

[13] Ch. Baylon şi P. Fabre, *Les noms de lieux et de personnes*, Paris, Editura Fernand Nathan, 1982, p. 222.

[14] F. Gourvil, *Noms d'animaux dans l'anthroponymie bretonne*, în „Revue internationale d'onomastique”, 1972, p.269-276.

BDD-A6335 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)

Bolocan, Gh., *Dicţionarul numelor de familie din România*, în „Studii şi cercetări de onomastică”, 1996, nr. 2, p.7-44.
Dauzat, A., *Dictionnaire des noms de famille et prénoms en France*, Paris, 1951.
Dauzat, A., *Les noms de famille de France*, 3ème édition, Paris, Librairie Guénégaud, 1977.
xxx, *Dicţionar francez – român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1972.
xxx, *Dicţionarul limbii române moderne(DLRM)*, Bucureşti, Editura Academiei, 1958.
Gourvil, F., *Noms d'animaux dans l'anthroponymie bretonne*, în „Revue internationale d'onomastique”, 1972, p.269-276.
Iordan, Iorgu, *Dicţionar al numelor de familie româneşti (DNFR)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.
Oancă, T., *Probleme controversate în cercetarea onomastică românească*, Craiova, Editura „Scrisul românesc” ,1996.
Oancă, T., *Onomastică şi dialectologie*, Craiova, Fundaţia „Scrisul românesc”, 1999.
Paşca, Şt., *Nume de persoane şi nume de animale în Ţara Oltului,* Bucureşti , Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, 1936.

NOMS DE FAMILLE ROUMAINS ET FRANÇAIS PROVENANT DES SOBRIQUETS

(Résumé)

Dans l'anthroponymie roumaine et française il y a un nombre assez important de noms de famille actuels qui sont à l'origine des sobriquets se rapportant à une série de particularités physiques et psycho - morales des individus. L'étude comparative de ces noms met en evidence, d'un côté, la similitude de certains phénomènes qui interviennent au niveau de chaque mécanisme de dénomination personnelle et, de l'autre côté, la diversité des formes qui rattachent l'histoire de l'individu à l'histoire du monde.

BDD-A6335 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:46 UTC)